

проф. Валери Стефанов

24-ти май

24-ти май е възторжен и паметен ден. Празник е.

Празникът не е само дата в календара. Той е място за споделяне и за преображение.

Думата „празник” ни подвежда да мислим за празнота и празноделие, но тя назовава щастливата пълнота на сърцата.

Днес хората на България излизат от домовете си, за да почетат заедно силата на просветата и да проверят дълбочината на културата.

Да се поклонят пред магическата мощ на писмото.

Славянската писменост е уникален духовен подвиг.

В един суров свят на насилие и битки, славянските първоучители, светите братя равноапостоли Кирил и Методий, показали какво означава да бъдеш воин на духа. Какво означава да сееш, когато всички са се спуснали да жънат. Какво означава да си умен, когато глупостта и жестокостта са налегнали света. Какво означава да имаш вяра и да отстояваш кауза.

Редно е да знаем, че дълбоко зад фигурата на Учителя стои фигурата на Сеяча. Че засятото семе покълва и ако случи на грижовни стопани, става дърво, което опира в небето.

Народите преуспяват в историята, тогава когато редом до възвишения учител застанат прозорливият владетел и преданите ученици. Само тогава азбуката се превръща в книжнина – в духовни продукти, в колективно богатство, в траен ориентир.

В средновековна България това се е случило.

Новата графична система, наречена по-късно азбука, си намерила грижовни стопани. Едни я пазели, други я развивали. Владетели като Борис I и Симеон Велики, ученици като Климент Охридски и Константин Преславски повярвали на Завета. И го превърнали в съдба за българския народ.

С този Завет народът ни върви през вековете, устоява на изпитанията и търпеливо чака светлото си бъдеще.

Славянската писменост е нашият исторически белег.

Чрез силата на словото и натрупаното книжовното богатство, средновековната българска държава е станала достойна част от християнската цивилизация.

Чрез силата на словото, в мътните зори на Възраждането, заспалият народ е призован да се събуди и да прогледне за съдбините си. Паисий, Софроний, Раковски, Ботев... са знаели, че без силен глас няма народна сваят. Затова са викали!

Модерната българска нация и новата българска държавност са заченати в лоното на мита за проглеждането и светлината. Родени са от битките на просветления ум срещу плътността на мрака и измамното спасение на съня.

Митовете не са измислици, те са устойчиви концептуални схеми, които с доверие обитаваме.

Днес чуваме гласове, че кирилицата ни отделя от света. Ще им кажем, че кирилицата не е отдалечаване и изключване от света, тя е най-дълбокият печат на колективната ни идентичност.

Лесно е да бъдеш като всички, трудно е да бъдеш различен. Слабият се страхува да бъде себе си, той бърза да се пъкне в общото и да се скрие в същото.

Онзи, който не се страхува да понесе различието го пази когато очите си и не чака наставници да пристигнат отвън – за да му кажат кой е и какъв е.

Кирилицата е траен печат – призив да развиваме не окопите на локалното, а културата на уникалното.

Просветата е радост за ума и благослов за душите.

Когато говорим за словото и просветата, възхваляваме пътя на народите, но рядко споменаваме участието на душите.

Културата е бразда, прокарана в камениста нива. Тя е усилието на човека да подреди света, но и да овладее себе си. Именно словото и просвещението са онзи бряг, към който побягват душите, за да се спасят от мрака и бездната.

Нека в деня на просветата и книжнината да кажем, че собствените ни глави и сърца са предизвикателство, на което трябва да отговаряме. Да се упражняваме в духовното означава да творим в главите си свят, а в сърцата си светлина.

Всеки първокласник, който изписва със старание началните букви и прочита първите си изречения, чества величието на духовния подвиг. С четенето и писането, той полага основите на онази душевна култура, която ще го направи човек.

Благославяме словото и разтваряме книгите, защото носим надеждата, че те са път към спасението. Защото не искаме главите ни да бъдат превзети от полутъмната стаичка, натъпкана със страстите на егото и с болестите на слабата мисъл.

Средновековните книжовници са имали едно специфично определение за способностите на ума. Те казвали – „радва се умът човешки...”. Ако сме позабравили тази радост, днес е подходящо време да си я припомним.

И да повярваме, че умът човешки не е студен инструмент, както твърдят неговите клеветници, а е нашата най-дълбока и сантиментална връзка с всичко в света.

Словото и културата са нашата отговорност.

Учителите ни дали семето. Владетелите подготвили нивата. Народът я напоявал през вековете с усърдието, кръвта и сълзите си.

Семето покълнало, браздата оцеляла и днес ние стоим не другаде, а в браздата на тази вечно несигурна нива.

И като стоим в браздата си припомним написаното от Свети Августин – „Катадневна пещ е за нас езикът човешки”. В тази пещ изгаря всекидневното. Но в нея се калява съдбовното. От нейните пламъци излита възвишеното.

Ако искаме да бъдем възроден народ, трябва да помним тези думи и да внимаваме с пещта на езика.

Да знаем, че словото е дихание, което събужда мъртвото.

Да се научим да разпознаваме красотата и да държим щит срещу омразата.

Да не позволяваме на гнилите думи, за които ни е предупредил апостол Павел, да превземат мислите и да покорят живота ни. Животът не е сметище. Езикът не е болест, а радост.

Да бдим над светлината, защото тя е нещо за пазене. Дали идва от небето или трепти откъм пламъка на светилника – светлината се нуждае от грижа.

Да се радваме, че всички деца са красиви, но да знаем, че наша отговорност е да ги направим образовани. Което означава само едно – да дадем шанс на ума им. Да им покажем, че умът е щастлив дар от Бога, попаднал в ръцете на земни учители.

Да помним, че светците трябва да светят най-силно тогава когато тъмнина налегне народите. Когато силата им отпадне и пътищата им се объркат.

Да знаем, че книгата е централен символ на човешкото битие. Дори ангелите на Апокалипсиса разтварят книги и снемат печати, за да разберат какво иде насреща и кой накъде ще върви.

Да имаме вярата, че когато в празничния ден засвирят блестящите медни тръби и запечатаните училищните хорове се отварят вратите небесни.

Да вдигнем поглед и да видим как през процепа на небето гледат нашите духовни отци и ни благославят.

Честит празник!

